

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Koivu ja tähti

Viittomien oppiminen
viitotulle puheelle käännetyn
tarinan avulla

Annukka Pasanen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Huhtikuu / 2015

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Annukka Pasanen	Sivumäärä 29 ja 14 liitesivua
Työn nimi Koivu ja tähti. Viittomien oppiminen viitotulle puheelle käännetyn tarinan avulla.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Maria Nadezhdina	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuuloliitto ry, Sirpa Laurén	
Tiivistelmä <p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kääntää ”Koivu ja tähti” tarina viitotulle puheelle. Käännöksestä syntyi DVD – levy opetusmateriaaliksi Kuuloliitto ry:n käyttöön. Käännöksen avulla huonokuuloiset lapset voivat oppia viittomia. Oppimista edistää myös DVD -levyllä oleva viittomalista.</p> <p>Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden (DVD -levy) tilaajana oli erityisasiantuntija Sirpa Laurén Kuuloliitto ry:stä. DVD -levyä tullaan käyttämään opetusmateriaalina Kuuloliitto ry:n kuntoutustoiminnassa, esimerkiksi Kuntoutus-Auriksessa, jossa on lasten kuntoutusta. DVD – levy ohjaa viittomien oppimisen lisäksi viitotun puheen omaksumiseen.</p> <p>Työ on tärkeä viittomakielialalle, koska huonokuuloisten lasten määrä kasvaa jatkuvasti. Materiaalia, jonka kautta voi oppia viittomia ja viitottua puhetta, ei ole liikaa. Opinnäytetyö on tilattu suoraan työelämän tarpeisiin.</p> <p>Opinnäytetyön käännösprosessin aikana havainnoin, mitä haasteita selkeän huulion näkyminen toi viitottaessa tarinaa. Lisäksi pohdin käännösratkaisuja. Mietin myös, millä tavalla tekemääni DVD -levyä voi hyödyntää viittomien oppimisessa.</p> <p>Huomasin, että tarinaa viitottaessa kädet eivät saa peittää huuliota. Käännösratkaisuja tein sen mukaan, mikä oli kunkin sanan/viittoman merkitys. Oppimisnäkökulmasta nostin esille muun muassa ilon kautta oppimisen.</p>	
Asiasanat viittomat, viitottu puhe, huonokuuloisuus, kääntäminen, oppiminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Annukka Pasanen	Number of Pages 29 + 14
Title The Birch and the Star. Learning signs by the story that has been translated into signed speech.	
Supervisor(s) Maria Nadezhdina	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Federation of Hard of Hearing, Sirpa Laurén	
Abstract <p>The aim of this functional thesis was to translate the story of "The Birch and the Star" to signed speech. The output of this thesis is a DVD the Finnish Federation of Hard of Hearing can use in teaching. With this translation hard of hearing children can learn signs. The DVD includes also the list of signs and it promotes learning.</p> <p>The subscriber of the functional part (the DVD) was special expert Sirpa Laurén from the Finnish Federation of Hard of Hearing. The DVD will be used for example in the rehabilitation of children. The DVD helps learning signs and signed speech.</p> <p>This thesis is important to the sign language trade because the number of hard of hearing children increases continually. There is not enough material that helps learning signs and signed speech. This thesis is ordered directly for the needs of the working life.</p> <p>During the translation process of this thesis it was observed what kind of challenges seeing the lip area clearly produced. Additionally the decisions of the translation were reflected on. It was also thought about how one can make use of this DVD in the learning of signs.</p> <p>It was noticed that during the signing the hands can not be in front of the lip area. The decisions of the translation were worked out thinking what is the meaning of the word/sign. From the viewpoint of learning was brought up learning through joy.</p>	
Keywords signs, signed speech, hard of hearing, translation, learning	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTATIIETOA	6
2.1 Oma taustani	6
2.2 Aiemmat opinnäytetyöt	6
3 KÄSITTEET JA ASIAKASRYHMÄT	8
3.1 Viittomakieli ja viittomakommunikaatio	8
3.2 Opinnäytetyöni kohderyhmä	9
4 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ	10
4.1 Produktin valmistumisprosessi	10
5 KÄÄNTÄMINEN	12
5.1 Skoposteoria	12
5.2 Tarina, ääni ja kuvat vuorovaikutuksessa	13
6 OPPIMINEN	15
6.1 Mikä edistää oppimista?	16
7 TULOKSET	17
7.1 Tutkimuskysymys 1	18
7.2 Tutkimuskysymys 2	18
7.3 Tutkimuskysymys 3	20
8 ARVIOINTI	21
8.1 Produkti	21
8.2 Raportti ja opinnäytetyöprosessi	23
9 POHDINTA	23
LÄHTEET	26
LIITTEET	30
Liite 1: Viitotun puheen suositukset	31
Liite 2: <i>Koivu ja tähti</i> tarina	35
Liite 3: <i>Koivu ja tähti</i> tarinan glossit	39

1 JOHDANTO

Alusta asti minulle oli selvää, että teen toiminnallisen opinnäytetyön. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on kaksi osa-aluetta: käytännön toteutus ja siitä raportointi (Vilka & Airaksinen 2003, 9). Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on kehittyä omassa ammatissaan tiedollisesti ja taidollisesti sekä myös sivistyksellisesti (Vilka 2006, 76).

Viitottu puhe kiinnosti minua erityisesti ja halusin päästä tekemään jotakin luovaa. Kuuloliitto ry:n tilaama aihe ”viitotun puheen opetusmateriaalia” antoi raamit alkaa toteuttaa omannäköistäni opinnäytetyötä. Tekijänoikeusasioihin tutustuttuani valitsin käännettäväkseni vanhan Z.Topeliuksen tarinan ”Koivu ja tähti”. Sitä tauottamaan sopi Immi Hellénin kirjoittama ja P.J.Hannikaisen säveltämä laulu ”Suojelusenkeli”, jonka äänitimme kavereistani muodostetun kuoron kanssa. Koska sekä Topeliuksen että Hellénin ja Hannikaisen kuolemasta on kulunut yli 70 vuotta, minulla oli vapaat kädet teosten muokkaamiseen ja käyttämiseen opinnäytetyössäni (Teosto ry, 2015).

Opinnäytetyöni produktin (DVD - levy) eli toiminnallisen osuuden tilaajana oli erityisasiantuntija Sirpa Laurén Kuuloliitto ry:stä. Kuuloliiton Internet sivuilla kerrotaan, että Kuuloliitto on valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteiden kansalaisjärjestö, joka muodostuu jäsenyhdistyksistä. Kuuloliitto järjestää esimerkiksi kuntoutustoimintaa kuulo- ja näkövammaisille. (Kuuloliitto ry, 2009.)

Opinnäytetyöni produkti (DVD – levy) tilattiin Kuuloliitto ry:n opetusmateriaaliksi ja sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi Kuntoutus-Auriksessa, jossa on lasten kuntoutusta. DVD – levyä on tarkoitus käyttää pääsääntöisesti yhdessä ohjaajan kanssa. (Laurén, 2015.)

Opinnäytetyöni tärkeimpänä tavoitteena on innostaa huonokuuloisia lapsia oppimaan viittomia tarinan avulla. Painopisteenä on yksittäisten viittomien oppiminen, mutta toisaalta opinnäytetyöni produkti toimii myös viitotun puheen opetusmateriaalina (Laurén, 2015). Aiheeni on merkittävä, sillä materiaalia, jonka kautta voi oppia viittomia ja viitottua puhetta, tarvitaan jatkuvasti.

DVD – levy on samalla opinnäytetyöni kirjallisen osuuden (raportti) tutkimusmateriaalina. Lähestyin materiaalia kolmen eri tutkimuskysymyksen kautta, jotka esittelen luvussa 4. Aiheen rajasin siten, että tutkin *Koivu ja tähti* tarinan kontekstissa viitottuun puheeseen liittyviä asioita sekä pohdin sitä, millä tavalla produktiani voi hyödyntää viittomien oppimisessa. Kun viitataan käännökseeni, kirjoitan kurstiivilla *Koivu ja tähti*. Kun viitataan alkuperäiseen tarinaan, kirjoitan ”Koivu ja tähti” lainausmerkkeihin.

2 TAUSTATIETOA

Tässä osiossa kerron, mitkä asiat johtivat *Koivu ja tähti* opinnäytetyöprosessin alkamiseen. Avaan omaa taustaani ja esittelen muutaman jo olemassa olevan viitottuun puheeseen liittyvän opinnäytetyön.

2.1 Oma taustani

Suuntauduin pedagogiikkaan ja tuntui luonteelta ottaa opinnäytetyöhönkin oppimiseen liittyvä näkökulma. Toisaalta tulkkikoulutuksessa antoisampana pidin viitottun puheen kurssia ja näin ollen halusin tutkia myös siihen liittyviä asioita, kuten huulion näkymistä ja käännösratkaisuja. Näistä aihepiiristä muodostuikin opinnäytetyöni tutkimuskysymykset.

Opinnäytetyössäni sain yhdistää minulle tärkeitä asioita: viitottua puhetta, pedagogista näkökulmaa ja tarinankerrontaa. Lisäksi sain harjoittaa musiikkia, editointia ja maalausta. Tein opinnäytetyöni täydestä sydäimestä ja toivon, että sen produktina syntynyt DVD -levy voisi edistää ja erityisesti innostaa lapsia viittomien oppimisessa.

2.2 Aiemmat opinnäytetyöt

Opinnäytetyöt ovat osa tekstien jatkumoa. Lähdeviitteillä ja omalla pohdinnalla luodaan keskustelua eri tekijöiden välillä. (Vilka & Airaksinen 2003, 79). Kirjallisuuslähdeviitteiden rinnalle halusin tuoda jo olemassa olevia viitottuun puheeseen liittyviä opinnäytetöitä. Niitä ovat muun muassa seuraavat 2010 -luvulla Humanistisesta ammattikorkeakoulusta valmistuneet opinnäytetyöt:

Kirsi Torkkeli (2011) *Kymmenen virttä kouluun: Evankelis-luterilaisen kirkon virsisuosituslistalta (1-2 luokat) valittujen kymmenen virren käännökset viitotulle puheelle.*

Riina Louhimaa ja Kaisa Tuomisto (2012) *Suklaasydämiä laulavilla käsillä: Neljän yhteislaulun kääntäminen viitotulle puheelle.*

Oona-Jemina Santala (2012) *Laula äänellä jonka kuulen: Viittomien opetus viitotulle puheelle käännettyjen hittilaulujen kautta.*

Saara Pihlainen (2013) *Viitotun puheen oppimateriaali – DVD: digitaalista oppimateriaalia aikuisille.*

Tutustuttuani näihin opinnäytetöihin, ajattelin, että minun opinnäytetyöni ja sen tutkimuskysymykset ovat hyvä jatkumo näille. Torkkelin opinnäytetyössä pohdittiin muun muassa sitä, millainen on hyvä virren käänнос (viitotulle puheelle) ja kuinka viittomaikielen rakenteelliset piirteet, kuten tilankäyttö voidaan niissä huomioida? (Torkkeli 2011). *Koivu ja tähti* käänöksessäkin käytin tilaa hyväksi, esimerkiksi Ruotsi on paikannettu vasemmalle ja Suomi oikealle puolelle.

Louhimaa ja Tuomisto pohtivat, miten tuoda esteettisesti esille samanaikaisesti selkeä huulio ja nonmanuaalisuus käännettävässä lauluissa? He päätyivät siihen tulokseen, että harjoittelemalla ja sisäistämällä laulun sanoman nämä onnistuvat. (Louhimaa & Tuomisto 2012.) Minäkin halusin eläytyä tarinan sanomaan ja se onnistuikin, kun olin harjoitellut tarpeeksi.

Santala pohti muun muassa sitä, millaisia asioita on huomioitava, kun hänen tekemänsä DVD - levyä käytetään opetustarkoituksessa. Santala painotti opettajan asiantuntijuuden merkitystä; opettajan tulisi osata perustella DVD - levyllä olevien viit-

tomavariaatioiden eroja. (Santala 2012.) *Koivu ja tähti* DVD – levy sisältää tarinan lisäksi viittomalistan, jossa on kerrottu, missä eri yhteyksissä kyseistä viittomaa on tarinassa käytetty. Esimerkiksi viittoman TAPAHTUA kohdalla lukee suluissa ”kerran” ja ”silloin”. Viittomaa on siis käytetty kohdissa, joissa on sana ”kerran” tai ”silloin”.

Pihlaisen opinnäytetyössä puhuttiin palautteen merkityksestä. Pihlainen toteaa, että usein oppimistilanteessa on läsnä opettaja, joka palautteen antaa (Pihlainen 2013, 16). Palaan Pihlaisen opinnäytetyöhön kappaleessa 6.1.

Mainitsemani opinnäytetyöt eivät ole suunnattu suoraan lapsille vaan aikuisille ja nuorille. Oman opinnäytetyöni kohderyhmäksi halusin tästäkin syystä nimenomaan lapset. Seuraavassa luvussa esitellään opinnäytetyöni kohderyhmä tarkemmin.

3 KÄSITTEET JA ASIAKASRYHMÄT

Tässä osiossa avaan käsitteet viittomakieli ja viittomakommunikaatio sekä tukiviittomat ja viitottu puhe. Kerron myös viitotun puheen käyttäjistä sekä opinnäytetyöni kohderyhmästä eli huonokuuloisista lapsista.

3.1 Viittomakieli ja viittomakommunikaatio

Viittomakielessä viestin tuottaminen tapahtuu käsien, pään, suun ja vartalon liikkeillä sekä ilmeillä. Viesti vastaanotetaan näköaistin kautta. (Lappi & Malm 2012, 41.) Viittomakieli on syntynyt kuurojen keskuudessa (Jantunen 2003, 19) ja se on näin ollen luonnollinen kieli (Vatanen & Rantala 2006, 12).

Viittomakommunikaatio on puhutun kielen tukimenetelmä, jolla joko tuetaan tai korvataan puhetta. Viittomakommunikaatioon kuuluvat tukiviittomat ja viitottu puhe. Tukiviittomisesta puhutaan, kun lauseesta viitotaan puheen tueksi vain tär-

kein/tärkeimmät sanat. (Vatanen & Rantala 2006, 12.) Nämä yksittäiset viittomat lainataan viittomakielestä (Huuhtanen 2012, 28).

Viitottu puhe on huuliluvun tukimenetelmä, jota voidaan tuottaa äänen kanssa tai ilman ääntä, muodostaen sanoja huulilla. Samanaikaisesti jokaiselle sanalle tuotetaan viittomavastine. (Lappi & Malm 2012, 47.) Viitotun puheen viittomat ovat niin ikään samoja viittomakielen viittomien kanssa.

Viitotun puheen tuottamiseen ei ole vain yhtä oikeaa tapaa. Viittomisessa käytetään ilmeitä ja paikannusta. Joitakin asioita, kuten vaikkapa partikkeleita jätetään usein viittomatta. (Vatanen & Rantala 2006, 12.) Viitotusta puheesta on muodostettu suosittukset vuonna 2003 ja ne löytyvät opinnäytetyöni liitteestä (liite 1).

Tukiviittomisen ja viitotun puheen väliin jää alue, jossa viitotaan enemmän kuin tuki-
viittomin, mutta vähemmän kuin viitotussa puheessa. Esimerkiksi perheopetuksissa on usein käytössä tämä alue. (Vatanen & Rantala 2006, 12.)

3.2 Opinnäytetyöni kohderyhmä

Termiä huonokuuloisuus käytetään henkilöstä, jonka kuulokynnys ylittää 30dB. Suurin osa huonokuuloisista kuulee puhetta kuulokojeen avulla. Mikäli kuulovika on vaikeasteinen, käytössä voi olla esimerkiksi viitottu puhe tai viittomakieli. (Lonka & Linkola 2011, 121.) Viitottu puhe toimii huuliluvun tukimenetelmänä henkilölle, joka hallitsee puhutun kielen (Lappi & Malm 2012, 47). Viitottua puhetta voivat käyttää kuuroutuneet ja vaikeasti huonokuuloiset. Kuuroutuneilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat menettäneet kuulonsa vasta puheen oppimisen jälkeen. (Kouri 2004.) Näihin ryhmiin lukeutuvat myös sisäkorvaistutetta käyttävät henkilöt, riippuen heidän kuulonsa tasosta (Laurén 2015). *Koivu ja tähti* käänös on suunnattu huonokuuloisille lapsille.

Kuulovammaisia lapsia syntyy vuodessa noin 60. Osa näistä lapsista syntyy kuuroina ja heistä 90 % saa sisäkorvaistutteen. (Laurén 2015.) Sume (2008) painottaa, että sisäkorvaistutteen käyttäjät ovat ilman laitetta kuuroja, mutta toisaalta laitetta käyttäessään huonokuuloisia (Reijonen 2014). Vuosittain lisäksi 60 lasta saa kuulovamman

erilaisten tautien seurauksena (Laurén 2015). Ei siis ihme, että materiaalia, jonka kautta voi oppia viittomia puhetta tukemaan tai korvaamaan, tarvitaan jatkuvasti.

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ

Toiminnallinen opinnäytetyö painottuu konkreettisen tuotteen tekemiseen (minulla *Koivu ja tähti* DVD -levy), mutta lisäksi sen tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011, 7). Tutkin opinnäytetyössäni seuraavia asioita:

1. Mitä täytyy tarinaa viitottaessa huomioida, jotta selkeä huulio näkyisi?
2. Minkälaisiin käänösratkaisuihin päädyin kääntäessäni tarinan ”Koivu ja tähti” viitotulle puheelle?
3. Miten *Koivu ja tähti* DVD - levyä voi hyödyntää viittomien oppimisessa?

Halusin tutkia näitä asioita seuraavin perustein: viitottu puhe on huulitaluvun tukimenetelmä (Lappi & Malm 2012, 47) ja näin ollen huulion näkymiseen täytyy kiinnittää erityistä huomiota. Käänösratkaisuja halusin avata, jotta ne tulivat perustelluiksi ja tätä kautta hyödynnettäviksi myös tulevaisuudessa viitotun puheen kääntämiseen liittyvissä opinnäytetöissä. Koska tekemäni DVD – levy on tarkoitettu opetusmateriaaliksi, oli tarpeen pohtia, millä tavoin sitä voi hyödyntää viittomien oppimisessa.

Menetelmänä minulla oli toiminnallisuus ja havainnointi. Kuten yllä on kerrottu, valmistin opinnäytetyöni produktina DVD – levyn, joka sisältää viitotulle puheelle kääntämäni *Koivu ja tähti* tarinan sekä tarinassa käytetyistä viittomista kootun viittomalistan. Näin sain tutkimusmateriaalia, jota lähestyin lähdekirjallisuuden ja olemassa olevien opinnäytetöiden sekä Sirpa Laurénin kanssa käymieni sähköpostikeskustelujen kautta. Mukana on myös omia havaintojani ja pohdintaani.

4.1 Produktin valmistumisprosessi

Aluksi lyhensin ”Koivu ja tähti” tarinan järkeväksi pituiseksi. Alkuperäisessä tarinassa on muun muassa paljon toistoja, jotka jätin pois. Myös muutaman muokkauksen tein, jotta tarina tulisi ymmärrettäväksi. ”Koivu ja tähti” tarinahan on 1800 – luvun lopulta ja luonnollisestikin sen ajan tyyliin kirjoitettu.

Seuraavaksi aloin miettiä käännösratkaisuja merkitystasolla ja glossasin, eli kirjoitin viittomin, lyhennetyt ja muokatut tarinat, jonka sitten äänitin kolmessa osassa nauhalle. Tarinan glossit löytyvät opinnäytetyöni liitteessä (liite 3). Glossasin yksinkertaisesti, joten esimerkiksi paikannusta ei glosseissa näy ollenkaan.

Sain kaveriltani laadukkaan kameran lainaan ja rakensin huoneestani viittomisen kuvausta varten ”studion” sopivine taustoineen ja valoineen. Kuvasin käänökseni moneen kertaan samanaikaisesti kuunnellessani lukemaani tarinaa nauhalta. Kuvasin myös jokaisen viittoman erikseen ja sain tällä tavalla erillisen viittomalistan DVD – levyille. Viittomalistan tein ajatuksella, että viittomien oppiminen helpottuisi. Tarinaa katsottaessa, siirryttäessä viittomasta toiseen, saattavat siirtymäliikkeet haitata yksittäisten viittomien erottamista (Laurén 2014).

Parhaasta kokonaisuudesta lähetin tallenteen Sirpa Laurénille, jonka palautteen pohjalta kuvasin tarinan vielä kertaalleen. Tähän lopulliseen versioon lisäsin valotusta. Viittomalista, jonka kuvasin ensimmäisen kuvauskerran yhteydessä, on sävyltään tummempi. Tämän en uskonut vähentävän DVD – levyn laatua, sillä tarina ja viittomalista ovat DVD – levyllä kahtena eri kokonaisuutena.

Jo aiemmin syksyllä olimme äänittäneet kavereistani muodostetun kuoron kanssa Immi Hellénin sanoittaman ja P.J.Hannikaisen säveltämän laulun ”Suojelusenkeli”. Lisäksi olin maalannut valmiiksi kuvat, jotka tulivat laulun kanssa tauottamaan viittomista. Koska lupa-asiat olin nekin jo valmiiksi selvittänyt, aloin editoida kokonaisuutta DVD – levyksi.

Kaikista työläimmäksi työvaiheeksi osoittautui viittomalistan editointi. Mutta sitä mukavampi oli saada valmis DVD – levy tietokoneesta ulos. Levyjä poltin yhteensä 10kpl, joista kolme Humanistiselle ammattikorkeakoululle ja neljä Kuuloliitto ry:n käyttöön. Loput kolme jäi minulle itselleni. Viimeisen silauksen produktiini toi DVD - levyn

kansien tekeminen sekä DVD - levyn sisään tulleen tarinalehtiön suunnittelu ja toteutus.

5 KÄÄNTÄMINEN

Kun tekstiä halutaan välittää toiseen kulttuuriin, tarvitaan välittäjää eli kääntäjää (Immonen 2011, 107). Teksteillä on erilaisia käyttötarkoituksia ja vastaanottajia (Vehmas-Lehto 2011, 29). Minun käännökseni tavoitteena oli tehdä materiaalia, jonka kautta huonokuuloiset lapset voivat oppia viittomia ja omaksua viitottua puhetta. Se, miten käänнос on tehty ja millaisia vaiheita sen tuotantoprosessissa on käyty läpi, vaikuttaa suuresti lopputulokseen eli katsojan kokemaan laatuun (Abdallah 2007, 284). Kääntäjän apuna ovat käännösteoriat, joista yksi tunnetuimmista on skoposteoria (Hytönen 2006, 66- 70). Seuraavaksi perehdytään siihen enemmän.

5.1 Skoposteoria

Kääntämisen perustavoitteena on olla uskollinen joko alkutekstiä kohtaan tai käännökseen lukijaa/kokijaa kohtaan (Hytönen 2006, 66). ”Suoralla” tai sanasanaisella kääntämisellä viitataan sellaiseen käänносstrategiaan, jossa käänностekstissä säilytetään lähtötekstin kieliopillinen ja sanastollinen rakenne (Hytönen 2006, 76). Viitotun puheen kääntäminen on mielestäni pitkälle tätä, viittomia viitotaan suomenkielen sanajärjestyksen mukaisesti, kylläkään niitä ”taivuttamatta” (taivutusmuoto näkyy huu-liossa). Toisaalta viittomat valitaan niiden merkityksen mukaan. Esimerkiksi kohdan, jossa tyttö oli ”hyvin väsyksissä”, viitoin PALJON + VÄSYÄ, enkä suoraan HYVÄ + VÄSYÄ.

Vehmas-Lehto (1999) puhuu pragmaattisista adaptaatioista, joilla saadaan käännökseen adekvaattisuutta eli vastaavuutta. Näitä ovat lisäykset, poistot, korvaukset ja järjestyksen muutokset. (Hytönen 2006, 79.) Hyvänä esimerkkinä pragmaattisesta adaptaatiosta minun käännöksestäni on kohta, jossa ”linnut laulavat”. Viitoin sen en-

sin viittomilla LINTU + LAULAA, mutta sitten korvasin viittoman LAULAA viittomalla VISERTÄÄ, koska se vastasi enemmän asian merkitystä.

Koska kuitenkin käännökseltä edellytetään vastaavuutta, ekvivalenssia, herää kysymys, missä menee pragmaattisten muutosten raja? 1970- ja 1980-luvun taitteessa syntynyt skoposteoria antaa tähän raamit. Teoria ei oleta, että lähtöteksti ja käännös ovat ekvivalentteja, mutta toisaalta ekvivalenssi voi olla yksi mahdollinen lähtötekstin ja käännöksen välinen suhde. Skoposteorian mukaan tärkeintä on käännöksen tarkoitus, funktio eli skopos. Skopos voi koostua useista tavoitteista. Teorian kehittäjät Reiss ja Vermeer (1986, 58) toteavat osuvasti, että skoposteoriassa tarkoitus pyhitää keinot. (Vehmas-Lehto 2008, 19- 20.)

1990 – luvulta lähtien on alettua puhua Bakerin (2000) sanoin käännöksen ”toisesta äänestä” eli kääntäjän äänestä. Pakkasen (2010) mukaan käännöksessä on kysymys kirjailijan ja kääntäjän duetosta. (Suomi 2011, 84.) Itse puhuisin duetosta vain siinä tapauksessa, jos kääntäjä ja alkuperäisen tekstin kirjoittaja kommunikoisivat keskenään käännöstä työstettäessä. Omassa käännöksessäni on selvästi nähtävissä minun eli ”kääntäjän ääni” kaikkine käännösratkaisuni, mukaan lukien myös kerronta, musiikki ja kuvat.

5.2 Tarina, ääni ja kuvat vuorovaikutuksessa

Teksti on merkitysten verkko. Kääntäjä tulkitsee tekstiä muun muassa sen mukaan, mille yleisölle käännös on tulossa; tulkintaan vaikuttavat kaikki tekstiin liittyvät asiat, kuten kuvitus. (Oittinen 2007, 45.) Luin tarinan ”Koivu ja tähti” ilman kuvia. Näin pystyin rakentamaan mielessäni oman visuaalisen maailman ja sijoittamaan asiat sen mukaisesti. Pystyin tekemään omat käännösratkaisuni ilman, että olisin saanut vaikutteita tarinaa kuvittaneelta henkilöltä.

Viittoessani tarinaa, käytin hyväkseni tilaa. Paikansin esimerkiksi Ruotsin vasemmalle ja Suomen oikealle puolelle. Vanhempien tuvan paikansin niin ikään oikealle puolelle ja tähden koivusta katsottuna ylös oikealle. Näitä ratkaisuja tukivat tarinan väliin tulleet kuvat, joissa ensimmäisessä lapset kävelevät tietä pitkin vasemmalta oikealle

eli kohti Suomea. Toisessa kuvassa on näkymä tuvan pihasta koivuineen ja tähti-
neen, jotka ovat sijoitettu samoihin paikkoihin, joihin ne viitoin. Tällainen loogisuus
lisää tarinaan selkeyttä ja ymmärrettävyyttä.

Visuaalisilla elementeillä voidaan myös viitata menneeseen tai ennustaa tarinan jat-
koa (Oittinen 2007, 57). Tätäkin seikkaa hyödynsin kuvien kautta. Ensimmäinen ku-
va, jossa lapset kävelevät tietä pitkin, viittaa tarinan alkuosaan, jossa lapset lähtevät
matkalle. Toinen kuva heijastaa tarinan loppua, jossa lapset löytävät koivunsa ja täh-
tensä. Näin ollen ensimmäinen kuva viittaa menneeseen ja toinen kuva tulevaan.

Kuvakirjoissa ja elokuvissa on kohtia, joissa on käytetty visuaalisia ja äänteellisiä
keinoja. Esimerkiksi silmien liikkeillä ja katseen suunnalla voi olla suuri painottava
merkitys. Kirjaa ääneen lukiessa, voidaan asioita painottaa millä tavalla tahansa.
(Oittinen 2007, 53- 54.) Ilmeillä, eleillä ja liikehdinnällä minäkin pystyin painottamaan
monia asioita viittomiseni aikana. Kysymyksissä kohotin kulmakarvoja ja kohdassa,
jossa hoitajat kielsivät lapsia ajattelemasta kotiin lähtöä, rypistin kulmakarvojani. Mil-
loin tyttö sanoi pelkäävänsä, siristin silmiä. Äänittäessäni tarinaa, halusin eläytyä sii-
hen, jotta painotukset tukisivat tarinan kulkua mahdollisimman hyvin. Oli luonteva
painottaa samoja asioita sittemmin viittoessa.

Musiikilla luodaan tunnelmia ja se voi yhdistää asioita toisiinsa (Oittinen 2007,59).
Tämän vuoksi halusin juuri laulun ”Suojelusenkeli” tauottamaan viittomista. Laulun
ensimmäisessä säkeistössä ovat seuraavat sanat:

Maan korvessa kulkevi lapsosen tie.

Hänt' ihana enkeli kotihin vie.

Niin pitkä on matka, ei kotia näy,

∴ vaan ihana enkeli vieressä käy. ∴∴

Sanat tukevat tarinaa, sillä juuri ennen laulua puhutaan pitkästä kotimatkasta, mutta
toisaalta enkelien suojeluksesta. Laulun toinen säkeistö tulee siinä vaiheessa, kun
lapset ovat etsineet koivua ja tähteä joka puolelta, mutta eivät ole niitä löytäneet. Toi-
sen säkeistön sanat kuuluvat näin:

*On pimeä korpi ja kivinen tie,
ja usein se käytävä liukaskin lie.
Oi, pianhan lapsonen langeta vois,
.: jos käsi ei enkelin kädessä ois. .:.*

Laulun viimeinen rivi kertoo luottamuksesta enkelien ohjatessa kulkua. Tarinan sisäruksilla on lapsen vahva usko ja luottamus johdatukseen, ja lopultahan tarinassa koivu ja tähti löytyvät.

Ääni voi olla tukemassa tarinaa tai luomassa ristiriitaa sen kanssa (Oittinen 2007, 58). Viitoin tarinan samanaikaisesti oman äänitteeni kanssa ja näin ollen vältyin ristiriitaisuuksilta. Kokonaisuudesta tuli looginen ja Oittisen (2007, 56) sanojen mukaan eri tekniikoiden (tarina, kuvat, ääni) välillä on vuorovaikutusta. Koska tein kaiken itse, pystyin pitämään produktini sisällön haluamanani koko prosessin ajan.

Veijo Hietala (2007, 22) kirjoittaa, että kun live-viestintä muutetaan kirjalliseen muotoon, sen tunnepitoisuus vähenee. Olisiko tässä voinut käydä toisinpäin? Voisiko ”koivu ja tähti” olla tunnepitoisempi käännettynä viitotulle puheelle kuin pelkästään ollessaan kirjoitetussa muodossa? Parhaimmillaanhan katsoja voi saada tarinasta viittomien oppimisen ohella esteettisen kokemuksen.

6 OPPIMINEN

Oppiminen on ihmisen yksi tunnusomaisin piirre ja sitä tapahtuu sekä yksilö- että yhteisötasolla. Teknologinen kehitys on vaikuttanut vahvasti niihin tapoihin, joiden avulla saamme nykyisin tietoja ja taitoja. (Säljö 2004, 11.) Nykyisin hyödynnämmekin lähes poikkeuksetta jokaisessa oppimistilanteessa teknologiaa, kuten vaikkapa DVD – levyjä. Kuten aiemmin on mainittu, *Koivu ja tähti* DVD – levy on tarkoitettu opetusmateriaaliksi.

6.1 Mikä edistää oppimista?

Lapsella on luonnostaan oppimisen halu, ja sitä voi ympäristö joko tukea tai estää. Hakkaraisen (2000) mukaan leikki on oppimisen ilon mahdollistajana (Rantala 2006, 161- 162.) Sanotaan myös, että leikki on lapsen työtä. Myös oppiminen on lapsen työtä ja parhaiten se taitaa käydä juuri leikin kautta. Tarinan seuraaminen ei ole suoraan leikkiä, mutta olen huomannut, että usein yhtä mielekästä lapselle.

Pintrich (2003) kirjoittaa tunteiden vaikuttavan esimerkiksi oppilaan tarkkaavaisuuteen; positiivinen tunnetila on pohjana luovalle prosessoinnille, kun taas negatiivinen ohjaa ajattelemaan rationaalisesti. (Rantala 2006, 33.) Tarinoiden avulla on kautta aikojen viihdytetty lapsia, ja niissä on ollut samalla myös opetuksellinen näkökulma. ”Koivu ja tähti” tarinasta löytyy vahva uskonnollinen sanoma, mutta opetuksellisena näkökulmana pidän tässä yhteydessä viittomien oppimista. Tarinassa olevien lasten vahva usko johdatukseen ja tarinan jännittävät kohdat toki saattavat nekin motivoida lapsia keskittymään oppimistilanteessa.

Varila ja Viholainen (2000) kertovat tunnekokemuksen ja muistamisen yhteydestä. Heidän mukaansa ilo luo motivaatiota ihmisen toiminnalle ja sillä on vaikutus havaintojen tulkintaan. (Rantala 2006, 34- 35.) ”Koivu ja tähti” tarina päättyy monen muun tarinan lailla onnellisesti. Olen saanut huomata, että lapsilla on kyky eläytyä tarinan kerrontaa ja näin ollen heihin tarttuu tarinan tunnelma. Ehkäpä lapsille jää *Koivusta ja tähdestä* parhaiten mieleen viittomat niistä kohdista, joissa on vahvoja tunteita, kuten onnea ja iloa.

Rantalan (2006) mukaan oppimisen ilo syntyy muun muassa silloin, kun tehtävä ja tekijä (oppija) kohtaavat. Toisaalta, kiireessä ei ilo viihdy, sillä silloin oppija ei ehdi nauttia oppimisesta. (Rantala 2006, 163- 165.) Artikkelissa *oppimisen sosiaaliset ulottuvuudet* painotetaan, ettei oppiminen ole pelkästään yksilön mielensisäistä toimintaa, vaan se tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajan ja oppimateriaalin kanssa (Levander, Nevgi & Repo-Kaarento 2011, 100). Näistä kolmesta elementistä rakentuu *Koivu ja tähti* DVD - levynkin käyttötarkoitus; yhdessä ohjaajan ja muiden lasten kanssa seurataan tarinan etenemistä ja samalla opitaan viittomia.

Pidän vuorovaikutusta tärkeänä kaikissa ihmisen toiminnoissa. Olemme enemmän (ja vähemmän) suhteessa toisiimme. Toiset ihmiset voivat rohkaisullaan ja kannuksellaan saada meidät uskomaan itseemme ja tämä, jos mikä, luo iloa ja mahdollistaa oppimisen. Soisin lasten saavan ohjaajaltaan paljon hyvää palautetta harjoitellessaan viittomia *Koivu ja tähti* tarinan avulla.

Rogersin (2004) mukaan yksi suurimmista syistä, miksi oppiminen ei onnistu, onkin juuri se, jos oppilas ei ole saanut määrällisesti tai laadullisesti oikeanlaista palautetta. Ennen kaikkea ihmiset kaipaavat kiitosta ja rohkaisua. (Rogers 2004, 54- 58.) Kun oppilaalle antaa ensin positiivisen huomion, on hänen sen jälkeen helpompi ottaa vastaan myös kehitysehdotuksia.

Rakentavan palautteen antamisella onkin todella suuri merkitys. Palautteen antamista on pohtinut Saara Pihlainen (2013) opinnäytetyössään *Viitotun puheen oppimateriaalia – DVD: Digitaalista oppimateriaalia aikuisille*. Pihlaisen toinen tutkimuskysymys käsitteli sitä, millä tavalla opiskelijalle voidaan antaa palautetta hänen toiminnastaan digitaalisessa oppimateriaalissa. *Koivu ja tähti* DVD - levyä tullaan hyödyntämään yhdessä ohjaajan kanssa, joten palautteen antaminen jää ohjaajan ja oppijan väliseksi asiaksi.

Toivon, että *Koivu ja tähti* – DVD mahdollistaisi vuorovaikutuksellisen oppimistilanteen ja loisi näin yhteistä oppimisen iloa. Virheitä saisi rohkeasti tehdä ja viittomat saisi katsoa niin monta kertaa uudestaan, että ne jäisivät mieleen. Kantapään kautta opin itsekin tehdessäni *Koivu ja tähti* DVD – levyä ja se osoittautui tehokkaaksi oppimistavaksi. Virheiden tekemisenkin voi kääntää näin oppimisen iloksi.

7 TULOKSET

Sain paljon tietoa tehdessäni produktiani ja havainnoidessani tuotostani tutkimuskysymysteni valossa. Tässä kappaleessa vastaan jokaiseen tutkimuskysymykseeni erikseen.

7.1 Tutkimuskysymys 1

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni kuului näin: Mitä täytyy tarinaa viitottaessa huomioida, jotta selkeä huulio näkyisi? *Koivu ja tähti* tarinaa viitottaessani, minun oli mietittävä seuraavia asioita:

- Artikuloinko selvästi?
- Erottuuko huulioni tarpeeksi kasvoista?
- Peittävätkö kädet huulion näkyvyyttä?
- Ovatko viittomat kuitenkin lähellä kasvoja?

Tulin siihen tulokseen, että huulioni on selkeä ja erottuu kasvoista. Näin ollen sitä on helppo seurata. Muutamia viittomia laskin matalammaksi, jotta ne eivät peittäisi kasvoja. Näitä viittomia olivat muun muassa YÖ, PETO ja SYÖDÄ. Jotta huulitaluku ei sen vuoksi vaikeutuisi, että viittomat olisivat liian kaukana kasvoista, viitoin joitakin viittomia normaalia lähempänä kasvoja. Esimerkiksi viittoman TÄHTI laskin matalammalle.

7.2 Tutkimuskysymys 2

Toinen tutkimuskysymykseni käsitteli sitä, minkälaisiin käännösratkaisuihin päädyin kääntäessäni tarinan ”Koivu ja tähti” viitotulle puheelle? Kuten aikaisemmin on mainittu, *Koivu ja tähti* DVD - levyn tavoitteena on edesauttaa huonokuuloisia lapsia oppimaan viittomia. Halusin tehdä käännöksen, jossa viittomat olisivat mahdollisimman selkeästi erotettavat, jotta niitä olisi helppo matkia ja oppia. Viitotun puheen suosituksia en näin ollen täysin noudattanut. ”Vähemmän on enemmän” kirjottaa Torkkelikin (2013) opinnäytetyössään ja antaa ymmärtää, että käytettyjen viittomien lukumäärää on hyvä harkita (Torkkeli 2013, 56).

Päädyin seuraaviin käännösratkaisuihin viittoessani *Koivu ja tähti* tarinaa: Jätin pois viittoman OMA käytön. Sanan ”koivumme” viitoin viittomilla ME + KOIVU (vrt. suositusten mukaan OMA + ME + KOIVU) ja ”tähtemme” viittomilla ME + TÄHTI (OMA +

ME +TÄHTI). ”Isämme ja äitimme” viitoin pelkästään viittomilla ISÄ + ÄITI. Viitotun puheen suositusten mukaan ne olisi viitottu ME + OMA + ISÄ + ÄITI. Viittomien ME ja OMA poisjätö selkeytti tarinaa siltäkin osin, että nyt viittoma ISÄ tulee samanaikaisesti, kun huuliossa on sana ”isämme” ja viittoma ÄITI puolestaan kohdassa ”äitimme”.

Aivan joka kohdassa en myöskään viittonut tekijää. Kohdan ”tule, lähdetään” viitoin viittomilla TULLA + ME + LÄHTEÄ. Jos olisin viittonut suositusten mukaan TULLA + SINÄ + ME + LÄHTEÄ, olisi selkeys kärsinyt. Tarina alkaa viittomalla AIKAISEMMIN eli se on kerrottu kokonaan menneessä. Tämä mahdollisti mennyttä ilmaisevan viittoman JO käytön kokonaan pois. Monikon ilmauksia jätin myös viittomatta, niin ikään selkeyden vuoksi. Joitakin niin sanottuja ylimääräisiä viittomia tarinasta kuitenkin löytyy, kuten viittomat SE ja VIELÄ.

Viittomavalintoja mietin sen mukaan, mikä oli kunkin sanan merkitys tarinassa. Alla on muutamia esimerkkejä, millaisiin viittomavalintoihin päädyin:

Laulaa	VISERTÄÄ
Vaeltaa	KÄVELLÄ
Tuikkia	KIMALTAA
Maisema	ALUE
Paikka	ALUE

Veljen ja sisaren puhellessa toisilleen, käytin roolinvaihtoa; veli puhui katsojasta päin vasemmalta puolelta ja sisar oikealta. Tämä toi tarinaan keskustelun tuntua. Roolinvaihtoa olisi voinut käyttää enemmänkin, esimerkiksi kohdassa, jossa mies ja vaimo keskustelevat.

”Suojelusenkeli” laulu oli alun perin sekin tarkoitus kääntää ja viittoja, mutta tarinan seuraamisesta olisi tullut liian raskasta ilman taukoja. Näin ollen päädyin laululla ja kuvilla tauottamaan viittomista.

7.3 Tutkimuskysymys 3

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä pohdin sitä, miten *Koivu ja tähti* DVD - levyä voi hyödyntää viittomien oppimisessa? Oppiminenhan on parhaimmillaan ilon kautta tapahtuvaa. Hienoa olisi, jos *Koivu ja tähti* DVD - levyn kautta viittomien oppiminen koettaisiin mielekkääksi. Asiayhteydessään sanat ja tässä tapauksessa viittomat jäävät helpoimmin mieleen, pelkkä yksittäinen viittomien oppiminen ei liene yhtä tehokasta.

Koivu ja tähti DVD – levy sisältää myös viittomalistan, josta voi viittomia opetella irrallisinakin, mutta parempana funktiona listalle pitäisin tarkistamisnäkökulmaa. Siirtymäliikkeet saattavat haitata viittoman ymmärtämistä tarinan keskeltä, joten kun viittoman alku- ja loppupisteen näkee selkeästi viittomalistasta, viittoma on näin helpompi ymmärtää ja havaita tarinaa uudelleen katsottaessa (Laurén 2014).

Viittomalistassa on myös toinen pedagoginen näkökulma. Listasta näkee viittomille niiden oikeat nimet. Tarinassa esimerkiksi viittoman KULKEA viitoin viittomalla KÄVELLÄ. Koska huuliossa on sana ”kulkea”, on tarpeellista kertoa myöhemmin, että on kyse viittomasta KÄVELLÄ. Tarinaan valitsin merkitykseltään sopivimmat viittomat ja näin jokaista viittomaa ei voi irrottaa tarinayhteydestään. Tarinan lapset olivat kävellen matkaamassa ja siksi viittoma KÄVELLÄ toimi hyvin. Tilanne olisi ollut eri, jos lapset olisivat kulkeneet esimerkiksi polkupyörällä. Silloin olisin viittonut sanan ”kulkea” viittomalla PYÖRÄILLÄ.

Koska virheet kuuluvat elämään, niitä löytyy myös minun käännöksestäni. Viittoman ISÄ viitoin yhdessä kohtaa viittomalla MIES ja viittomasta TÄHTI jäi liike pois. Viittomalistakaan ei ole täysin virheetön. Tästä esimerkkinä viittoma ISTUA, jonka viitoin viittomalla TUOLI. Kolmas pedagoginen näkökulma opinnäytetyöhöni tuli näin ollen kantapään kautta: DVD - levyä tullaan pääsääntöisesti katsomaan ohjaajan toimesta, joten ohjaaja luultavasti korjaa minun tekemiäni virheitä ja näin ollen lapsille jää yhä paremmin mieleen ne viittomat, joihin kiinnitetään tällä tavalla huomiota.

Lapsella on kielen omaksumiselle biologinen valmius, mutta lisäksi lapsi tarvitsee ympäristöstä kielellistä mallia, jotta kehitys voisi edetä (Takkinen 2000, 53). Vaikka

viitotussa puheessa ei olekaan suoraan kysymys uudesta kielestä, vaan tukimene-
telmästä, mallin kautta oppimista voi siinäkin hyödyntää. Viittomalistassa jokaisen
viittoman (noin 250 kpl) jälkeen on tauko, jonka aikana ehtii viittoman matkia. Tarvit-
taessa viittomalistan etenemisen voi pysäyttää välilyönnillä.

Koivu ja tähti DVD – levyä voi siis hyödyntää monella tavalla. Tarinan voi lukea halu-
tessaan ensin paperista ja katsoa sitten äänen kanssa DVD -levyltä. Koska minulla
on hentoinen ääni ja en käyttänyt mikrofonia lukiessani tarinaa, suosittelen käyttä-
mään erillisiä kaiuttimia, jotta ääni kuuluu halutulla voimakkuudella. *Koivu ja tähti* ta-
rina on myös opinnäytetyöni liitteenä (liite 2), josta sen voi tulostaa useammalle hen-
kilölle luettavaksi. Tarinan glossitkin (liite 3) voi halutessaan tulostaa. Glosseja voi
käyttää esimerkiksi testattaessa viittomien muistamista.

8 ARVIOINTI

Tässä kappaleessa arvioin produktini (DVD – levy) laatua ja käytettävyyttä. Arvioin
myös raporttiani sekä koko opinnäytetyöprosessiani.

8.1 Produkti

Siihen nähden, että minulla ei ollut käytettävissä ammattilaisten studiota, jossa olisin
voinut viittomiseni kuvata, DVD – levyn laatu on hyvä. Ihonvärini on videolla aluksi
liian valkoinen, mutta selkeän huulion erottamista se ei onneksi haittaa. Valotus
muuttuu hieman tummemmaksi videon edetessä ja näin ihonvärinikin tulee norma-
limmaksi. Pääni heiluu jonkin verran viittoessani, mikä voi haitata huulion seuraamis-
ta. DVD – levyllä oleva viittomalista on kuvattu ensimmäisen kuvauskerran yhteydes-
sä, jolloin valotusta ei ollut vielä lisätty. Viittomalista on tummahko ja hieman huono-
laatuisempi tarinaan verrattuna.

Kehotan seuraavaa opinnäytetyön tekijää, jonka aihe liittyy viitotun puheen kääntä-
miseen, keskustelemaan jokaisesta mietityttävästä viittomavalinnasta tilaajan tai leh-

torin kanssa sekä videoimaan viittomista useaan kertaan. Laatu paranee jokaisella kuvauskerralla. Mikäli käytössäsi ei ole ammattiapua kuvaukseen, kannattaa pyytää jotakin kaveria laittamaan kameran säädöt sekä valotuksen kohdilleen. Turhalta vaivalta säästy, kun ei tarvitse jatkuvasti itsellä tarkistaa, onko esimerkiksi kameran tarkennus riittävä.

DVD – levyä editoidessani huomasin muutaman kohdan, jotka viittoisin nyt eri tavalla. Esimerkiksi kohdan ”hyvien ihmisten hoidossa”, viittoisin nyt KILTTI + IHMINENx + HOITAA. Levyllä kohta on viitottu HYVÄ + IHMINENx + HOITAA. Kohdan ”lepäsivät yönsä” olisi voinut viittoa suoraan NUKKUA + YÖ, sen sijaan, että viitoin LEVÄTÄ + YÖ. Usean viittoman kohdalla käsieni olisi lisäksi pitänyt olla paikoin vielä alempana, poissa huulion tieltä.

Viittoma MATKA osoittautui ongelmalliseksi. Sitä voidaan käyttää puhuttaessa esimerkiksi ulkomaanmatkasta. Käytin sitä kuitenkin kohdissa ”tiedättekö kuinka pitkä matka sinne on” ja ”he lähtivät jälleen matkalle” sekä kohdassa ” jotka ovat lentäneet koko matkan ohjaten kulkuamme”. Ensin mainitussa olisi ollut järkevä viittoa ”pitkä matka” yhdellä viittomalla KAUKANA. Toisen esimerkin ”matka” olisi välittynyt paremmin viittomalla KÄVELLÄ ja kolmannen viittomalla TIE.

Ohjaajan olisi hyvä kiinnittää näihin asioihin huomioita, lasten opetellessa viittomia *Koivu ja tähti* DVD – levyn avulla. Muutamia muitakin huomioita on aiheellista nostaa esille: viittomaa SAMMAL ei tiennyt edes kuuro kaverini, joten viitoin sen viittomalla KASVI. Viittomalistassa on myös joitakin viittomia, joita on syytä pohtia. Esimerkiksi sanat ”olla miettimättä” viitoin viittomilla LOPETTA + AJATELLA. Puolestaan sanan ”levähtämättä” viitoin käyttämällä viittomia LEVÄTÄ + TYHJÄ. Nämä eivät ole tietävästi yleisesti käytössä olevia ratkaisuja.

Koska pääsääntöisesti käyttämäni viittomavalinnat ovat tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja, on *Koivu ja tähti* DVD – levy käyttökelpoinen materiaali viittomien oppimiseen ja viitotun puheen omaksumiseen. Koska DVD – levyllä on viittomisen lisäksi ääni mukana ja DVD – levyn kotelossa tekstiversio tarinasta, voi oppimista hyödyntää monella tavalla, kuten kappaleessa 7.3 on kerrottu.

8.2 Raportti ja opinnäytetyöprosessi

Halusin tehdä mahdollisimman selkeän raportoinnin produktistani. Aluksi kerroin työni taustoista sekä tilaajasta muutamalla sanalla. Sittemmin sivusin viittomakieltä ja kerroin viitotusta puheesta. Ennen tutkimuskysymysten esittelyä mainitsin opinnäytetyöni kohderyhmän, huonokuuloiset lapset. Tutkimuskysymyksissäni puhuttiin kääntämisestä ja oppimisesta. Käsittelin niitä omissa kappaleissaan. Lopuksi avasin tutkimuskysymysteni kautta saamani tulokset.

Mielestäni raporttini on selkeä ja kattava. Asiat etenevät johdonmukaisesti ja lähteiden käyttö on asianmukaista. Omaa pohdintaanikin löytyy sopivasti. Aluksi minulla oli vain kaksi tutkimuskysymystä, mutta raporttia kirjoittaessani kolmannen tutkimuskysymyksen ”Minkälaisiin käännösratkaisuihin päädyin kääntäessäni tarinan ”Koivu ja tähti” viitotulle puheelle?” lisääminen tuntui tarpeelliselta.

Opinnäytetyöprosessini alkoi samana lukuvuonna tullessani tulkkikoulutukseen ja jatkui neljän vuoden aikana sisältäen yhden opinnäytetyökurssin kulloisenakin lukuvuotena. Tällä tavalla kynnyks varsinaisen opinnäytetyön tekemiseen pyrittiin laittamaan mahdollisimman matalalle. Omalla kohdallani idea toimikin. Syksyllä 2014 muotoutui lopullinen aiheeni ja aloin edetä kohti konkreettisen opinnäytetyön valmistamista. Suurimman osan työstäni tein maaliskuun 2015 aikana, jolloin valmistui produktini (DVD – levy) ja samanaikaisesti kirjoitin raporttiani. Halusin tehdä laadukasta jälkeä, vaikka palautuspäivämäärä lähestyikin. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessini sujui hyvin ja ilman ylitsepääsemättömiltä tuntuvia esteitä.

9 POHDINTA

Tein toiminnallisen opinnäytetyön, jonka produktina on DVD – levy. Käänsin Z.Topeliuksen tarinasta ”Koivu ja tähti” muokkaamani version viitotulle puheelle. Raportissani avasin muun muassa produktini tekoprosessin sekä vastasin tutkimuskysymyksiini, jotka kuuluivat näin:

1. Mitä täytyy tarinaa viitottaessa huomioida, jotta selkeä huulio näkyisi?
2. Minkälaisiin käännösratkaisuihin päädyin kääntäessäni tarinan ”Koivu ja tähti” viitotulle puheelle?
3. Miten *Koivu ja tähti* DVD - levyä voi hyödyntää viittomien oppimisessa?

Viitotussa puheessa on tärkeää, että artikuloi sanat selkeästi. Huomasin, että kädet eivät saa peittää huuliota ja joitakin viittomia piti laskea hieman matalammalle. Käännösratkaisuja mietin sanan/viittoman merkityksen mukaan ja esimerkiksi kohdan ”linnut laulavat” verbi oli näin ollen perusteltua viittoa viittomalla VISERTÄÄ.

Tulin siihen tulokseen, että *Koivu ja tähti* DVD – levyä voi hyödyntää viittomien oppimisessa monella tavalla. Levyllä on tarinan lisäksi viittomalista ja levyn mukana tulee tarinasta myös paperinen versio. Näitä hyödyntäen viittomien oppiminen tehostuu. Ohjaajan rooli on merkittävä niissä kohdissa, joissa viittomavalintani on ollut ontuva. Esimerkiksi viittomaa MATKA ei olisi tarvinnut käyttää käännöksessäni lainkaan. Viittomalistaan pystyin onneksi korjaamaan tekemiäni viittomavirheitä. Esimerkiksi viittoman TÄHTI kohdalla oli toisto jäänyt puuttumaan ja näin ollen viittomalistassa lukee ”Tähti – toiston kanssa”. Puolestaan viittoman ISTUA viitoin toistolla, jolloin siitä tuli viittoma TUOLI. Niinpä viittomalistassa on merkintä ”Istua – ilman toistoa”. Toivon, että *Koivu ja tähti* DVD – levyn kautta oppiminen saisi tapahtua ilon kautta.

Saamani tulokset kertovat, että vaikka viitotun puheen käännöksiä on tehty opinnäytetöinä jo useampia, aina voi löytyä uusia näkökulmia lähestyä aihetta. Jokainen työ antaa tuloksillaan lisätietoa seuraaville viitotun puheen kääntämiseen liittyville opinnäytetöille. Kuitenkaan kaikkia tuloksia ei voi suoraan hyödyntää, sillä ne saattavat päteä vain kyseisen opinnäytetyön kohdalla. Tekemäni viittomavalinnat toimivat *Koivu ja tähti* tarinan yhteydessä, mutta eivät välttämättä muiden tarinoiden yhteydessä, vaikka tarinoissa esiintyisin *Koivu ja tähti* tarinan kanssa samoja sanoja. Kaikkia opetusmateriaalejakaan ei voi hyödyntää samalla tavalla. Puolestaan selkeän huulion näkymiseen opinnäytetyöstäni voi saada käyttökelpoisia vinkkejä. Näistä vinkeistä voi hyötyä myös ne henkilöt, jotka käyttävät työkseen viitottua puhetta, esimerkiksi tekevät viitotun puheen tulkkauksia. Työni on ajankohtainen, sillä yhä useammin viittomakielentulkin asiakkaana on viitottua puhetta käyttävä henkilö.

Tutkimusmenetelmänä minulla oli toiminnallisuus ja havainnointi. Mikäli olisin tehnyt työni jonkun toisen kanssa, olisi havaintoja voitu saada jopa tuplasti. Käännösratkaisujakin olisi voitu yhdessä pohtia ja selkeään huulion näkymiseen antaa enemmän vinkkejä, jos molemmat olisivat kokeilleet *Koivu ja tähti* tarinan viittomista. Jatkoa ajatellen voisin tästä näkökulmasta katsottuna suositella tekemään käännöstöitä yhdessä. Toisaalta työmäärää en pitänyt liian suurena yksin toteutettavaksikaan. Kun kaiken tekee itse, työstä saa aivan omannäköisensä.

Jatkotutkimuksena opinnäyteyölleni voisi kartoittaa sitä, millä tavalla *Koivu ja tähti* DVD – levyä lopulta hyödynnetään viittomien oppimisessa Kuntoutus-Auriksessa. Mielenkiintoista olisi myös tietää, käytetäänkö oppimistilanteissa hyödyksi DVD – levyllä olevaa viittomalistaa. Jatkotutkimusaiheena voisi olla myös kartoitus siitä, jäävätkö viittomat helpommin mieleen, jos kyseessä on tuttu tarina, kuin jos kyseessä on itselle vieras tarina. Mukava olisi tulevaisuudessa nähdä myös muiden perinteisten satujen käännöksiä viitotulla puheella.

LÄHTEET

Abdallah, Kristiina 2007. Tekstittämisen laatu – Mitä se oikein on? Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) Olennaisen äärellä. Johdatus audiovi-suaaliseen kääntämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 272-293.

Hietala, Veijo 2007. Televisio ja tunteiden semiotiikka. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) Olennaisen äärellä. Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 17-29.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Opinnäytetyöopas. Ammattikorkeakoulun perustutkinnot.

Huuhtanen, Kristiina 2012. Kommunikointi elein ja viittomin. Teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Solver palvelut Oy, 27-31.

Hytönen, Nina 2006. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työvälineeksi. Teoksessa Nina Hytönen ja Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy, 66-83.

Immonen, Leena 2011. Kääntäjä nimien ja nimikemääritteiden kimpussa. Teoksessa Leena Immonen & Mari Pakkala-Weckström & Inkeri Vehmas-Lehto (toim.) Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen. Helsinki: Hakapaino, 107-122.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Tammer-Paino Oy.

Kouri, Elina 2004. Viitotun puheen etäopetusprojekti Vipe 2001-2004. Loppuraportti. Kuulonhuoltoliitto ry. Viitattu 29.3.2015.

http://www.kuuloliitto.fi/document.php?DOC_ID=53&SEC=47c10994648a5126dd6c761f3525c077&SID=1#vipe_loppuraportti.pdf

Kuuloliitto ry 2009. Kuuloliitto. Viitattu 5.3.2015.

<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/>

Lappi, Päivi & Malm, Anja 2012. Viitottu puhe ja sormiaakkosviestintä. Teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Solver palvelut Oy, 40- 46.

Lappi, Päivi & Malm, Anja 2012. Viitottu puhe ja sormiaakkosviestintä. Teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Solver palvelut Oy, 47.

Laurén, Sirpa 2015. Opinnäytetyö. Email annukka.pasanen@humak.edu 7.3.2015.

Laurén, Sirpa 2015. Opinnäytetyön väliseminaari 26.11.2014. Kuopio: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Laurén, Sirpa 2015. Vastauksia. Email annukka.pasanen@humak.edu 25.3.2015.

Laurén, Sirpa 2015. Viitotun puheen käyttäjät. Email annukka.pasanen@humak.edu 29.3.2015.

Levander, Lena; Nevgi, Anne; Repo-Kaarento, Saara. 2011. Oppimisen sosiaaliset ulottuvuudet. Teoksessa Sari Lindblom- Yläne & Anne Nevgi (toim.) Yliopisto-opettajan käsikirja. 1.-2. painos. Helsinki: WSOY, 100-122.

Lonka, Eila & Linkola Helena 2011. Kuulovammaisen lapsen kuulon, kielen ja kommunikaation kuntoutus. Teoksessa Kaisa Launonen ja Anna-Maija Korpiaakko-Huuhka (toim.) Kommunikoinnin häiriöt; syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Helsinki: Tallinna Raamatutrükikoda, 120-142.

Louhimaa, Riina & Tuomisto, Kaisa 2012. Suklaasydämiä laulavilla käsillä: Neljän yhteislaulun kääntäminen viitotulle puheelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Oittinen, Riitta 2007. Peukaloliisasta Nalle Puihin. Teoksessa Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) Olennaisen äärellä. Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 44-70.

Pihlainen, Saara 2013. Viitotun puheen oppimateriaali – DVD: digitaalista oppimateriaalia aikuisille. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Rantala, Taina 2006. Oppimisen iloa etsimässä. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Reijonen, Mari 2014. Viittomakieli ja viittomakommunikaatio osana sisäkorvaistutelaapsiperheen arkielämää. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Rogers, Jenny 2004. Aikuisoppiminen. Helsinki: Finn Lectura.

Santala, Oona-Jemina 2012. Laula äänellä jonka kuulen: Viittomien opetus viitotulle puheelle käännettyjen hittilaulujen kautta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Suomi, Merja 2011. Hikkori tikkori toikki. Riimisadut ja niiden kääntäminen. Teoksessa Leena Immonen & Mari Pakkala-Weckström & Inkeri Vehmas-Lehto (toim.) Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen. Helsinki: Hakapaino, 67-90.

Säljö, Roger 2004. Oppimiskäytännöt. Sosiokulttuurinen näkökulma. Suom. Ab Transla Oy/ Bo Grönholm. Helsinki: WS Bookwell Oy.

Takkinen, Ritva 2000. Viittomakielen kehitys. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus: Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. Helsinki: Tammer- Paino Oy, 51-74.

Teosto ry 2015. Teosto [WWW-sivu] Viitattu 5.3.2015.

<http://www.teosto.fi/teosto/toiminta/tekijanoikeus>

Torkkeli, Kirsi 2011. Kymmenen virttä kouluun: Evankelis-luterilaisen kirkon virsisuosituslistalta (1-2 luokat) valittujen kymmenen virren käännökset viitotulle puheelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Vatanen, Tuula & Rantala, Matleena 2006. Viittomakielialaan liittyviä määritelmiä. Teoksessa Tuula Vatanen ja Matleena Rantala (toim.) Viito niin ymmärrän. Esteetön kommunikointi viittoen – projekti. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 9-14.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2006. Relevanssiteoriastako ratkaisu kääntämisen ongelmiin? Teoksessa Nina Hytönen ja Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy, 84-10.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2011. Lähtötekstin ja käännöksen suhde kvantitatiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Leena Immonen & Mari Pakkala-Weckström & Inkeri Vehmas-Lehto (toim.) Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen. Helsinki: Haka-paino, 29-50.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilkka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1: Viitotun puheen suositukset

Liite 2: *Koivu ja tähti* tarina

Liite 3: *Koivu ja tähti* tarinan glossit

Liite 1: Viitotun puheen suositukset

Viitotun puheen seminaarissa 22.3.2003 julkistettiin Viitotun puheen työryhmän laatimat suositukset. Näiden suositusten toivotaan leviävän viitotun puheen käyttäjien, tulkkien ja opettajien hyödyksi ympäri Suomen. Viitotun puheen suosituksia työstetään ja tarkastetaan sekä niiden levittämistä jatketaan edelleen. Viitottu puhe on huulitaluvun tukimenetelmä. Selkeä huulio on erityisen tärkeä. Huulio on täysin suomen kielen mukainen ja ymmärtämisen kannalta tärkeimmät viittomat viitotaan samanaikaisesti puheen kanssa. Kaikkia sanoja ei siis viitota. Viitotussa puheessa käytetään viittomia, jotka vastaavat sanan merkitystä.

Minä en kärsi kuunnella sinua (MINÄ+EI+JAKSA+KUUNNELLA+SINÄ)
Suositusten merkintäjärjestelmässä ISOLLA kirjoitetut sanat tarkoittavat viittomia. Numerot, esim. OMA-1(minun), OMA-2(sinun), OMA-3(hänen) tarkoittavat viittoman paikkaa viittomatilassa tai vartalolla Juha Paunun Viito elävästi – kirjan merkintäjärjestelmää mukaillen.

Sormitus - sormitetaan perusmuodossa, jos se sopii lauseen rakenteeseen, tarvittaessa käytetään osoitusta tai sormitetaan sana taivutusmuodossa

Minä asun Oulaisissa. (MINÄ+ASUA+sorm.O-U-L-A-I-S-I-S-S-A)

Minä asun Maskussa. (MINÄ+ASUA+sorm.M-A-S-K-U)

Sormituksessa on pidettävä käsi lähellä suuta, jotta huulio ja käsi näkyvät yhtä aikaa. Käsi ei saa liikkua näkökentän ulkopuolelle.

Yhdyssanat - käytetään viittomakielen mukaisia viittomia, ei sanasta sanaan
Isäni on talonmies. (OMA-1+ISÄ+TALONMIIES) talonmies viittomakielen mukaisesti, EI TALO+MIIES

Kuulonhuoltoliitto (HUONOKUULOINEN+LIITTO)

Verbien kieltomuodot - käytetään kieltomuotoja, jolloin lauseeseen voi joskus tulla kaksinkertainen kieltö

Minä en todellakaan halua unohtaa sinua koskaan. (MINÄ+EI+TODELLA+EI-HALUTA+UNOHTAA+SINUA+EI-KOSKAAN)

Toteava olla – ei viitota, sanotaan vain huuliolla

Minä olen iloinen. (MINÄ+ILOINEN)

Minä olin iloinen. (MINÄ+JO+ILOINEN) Jos mennyt aikamuoto ilmenee lauseessa muutoin, imperfektin tunnusta JO ei tarvita.

Omistava olla – käytetään tarvittaessa

Onko sinulla lapsia? (OMISTAA+SINÄ+LAPSI_{xx})

Omistus - OMA-viittoman monikkoon liitetään persoonapronomini tarvittaessa. Minun (OMA-1) sinun (OMA-2) hänen (OMA-3) meidän (OMA-1) teidän (OMA-2) heidän (OMA-3) Kun lauseessa on possessiivisuffiksi (=omistusliite sanan perässä, esim. autoni, autosi, autonsa, automme, autonne, autonsa), OMA viitotaan ennen pääsanaa.

Autoni on todella vanha. (OMA-1+AUTO+TOSI+VANHA)

-isi – viittomaa käytetään tarvittaessa toteavan olla- ja muiden verbien yhteydessä merkityksessä olisi.

Olisin iloinen, jos voittaisin Lotossa. (MINÄ+ISI+ILOINEN+JOS+VOITTAA+LOTTO)

Jos voittaisin Lotossa, olisin iloinen. (JOS+MINÄ+VOITTAA+LOTTO+MINÄ+ILOINEN)

Haluaisin lähteä kotiin. (MINÄ+HALUTA+LÄHTEÄ+KOTIIN)

Ei olisi mukava olla tällaisella ilmalla ulkona. - Ei olisi. (EI+MUKAVA+ULKONA+TÄLLAINEN+SÄÄ. - EI)

Kohteliaassa kysymyksessä ”Avaisitko ikkunan?”, riittää kohtelias ilme, ei viitota –isi-viittomaa (AVATA+SINÄ+IKKUNA)

Persoonapronomini - viitotaan ennen verbiä ja lisätään tarvittaessa, kun suomen kielen verbimuoto sisältää persoonan

Tulimme kotiin ihan äsken. (ME+TULLA+KOTI+ÄSKEN) 38

Juoksen kotiin. (MINÄ+JUOSTA+KOTI)

Kysymys - kysymyslauseeseen kuuluu ilme ja kehon liike sekä osoitus tai persoonapronomini. Viittomajärjestys: Juoksetko vai käveletkö? (JUOSTA+KÄVELLÄ+SINÄ) Kysymysviittomia käytetään viittomakielen mukaisesti. Esim. kellonajasta kysyttäessä, Mihin aikaan tapaamme? (KELLO+ME+TAVATA), tai määrästä kysyttäessä, Paljonko sinulla on rahaa? (MONTA+SINÄ+OMISTAA+RAHA)

Vahvistavat ilmaukset - viittomakielen mukaiset tai pelkkä huulio

Olet todella kaunis. (SINÄ+TODELLA+KAUNIS)

Minulla on aika paljon rahaa. (MINÄ+PALJON+RAHA)

Demonstratiivipronominit (tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne) - osoitetaan tai käytetään pelkkää huuliota

Relatiivipronominit (joka, mikä) - käytetään tilanteeseen sopivaa viittomaa tai osoittelua - EI J-KIRJAINTA

(Se tyttö, jonka tapasit, oli sisareni.) (TYTTÖ,+KUKA+SINÄ+TAVATA+JO,+JO+OMA-1+SISAR)

Talossa, jossa asuin lapsena, oli vihreä ovi. (TALO+OS+MINÄ+ASUA+LAPSI,+OMISTAA+JO+VIHREÄ+OVI)

Auto, jonka ajattelin ostaa, on liian kallis. (AUTO+MINÄ+AJATELLA+OSTAA,+LIIAN+KALLIS)

Kun-sana - viittomakielen mukaisesti, ei käytetä kuvasanakirjan viittomaa 133.8

Kun olin pieni, asuin maalla. (AIKAISEMMIN+MINÄ+PIENI,+MINÄ+ASUA+MAASEUTU)

Kun alkaa sataa, lähden kotiin. (MYÖHEMMIN+ALKAA+SATAA,+MINÄ+LÄHTEÄ+KOTI)

Vertailu - komparatiivin ja superlatiivin tunnuksia käytetään tarvittaessa

Tämä on vaikein lause. (OS.+VAIKEA-superl.tunnus+LAUSE)

Entinen autoni kulki nopeammin kuin vanha. (OMA-1+AIIKAISEMMIN+AUTO+AJAA+NOPEA+kompar.tunnus+VANHA) Samanlaisia vertailtaessa kuin=SAMA,

poikkeus: Sinä olet yhtä vanha kuin minä. (SINÄ+SAMA+VANHA+MINÄ)

komparatiivin kanssa KUIN sanotaan vain huuliolla. Komparatiivissa samoin kuin viittomakielessä komparatiivin tunnuksen suunta vaihtuu, kun jotain on vähemmän: halvempi.

Ilmeet - käytetään myös viitotussa puheessa, kunhan huulio on selkeä ja näkyvissä. Ilmeet elävöittävät viittomista ja tukevat ymmärtämistä, mutta pelkkä ilme ei riitä vaan tarvitaan myös huulio ja mahdollisesti viittoma.

Tilan käyttö - käytetään tilaa, kunhan huuliosta on nähtävissä suomenkielinen puhe. Tilaa tulee käyttää riittävän pienellä alueella, jotteivat viittomat poistu näkökentästä.

Polysynteettiset viittomat (klassifikaattorit) - käytetään myös viitotussa puheessa

Kynät ovat pöydällä rivissä. (KYNÄ+PÖYTÄ+kuvaile etusormella kuinka kynät on aseteltu riviin)

Perfekti (on ollut)

Olen juossut. (MINÄ+JO+JUOSTA)

Pluskvamperfekti (oli ollut)

Olin juossut. (MINÄ+JO+JUOSTA+JO-tarvittaessa)

Liite 2: *Koivu ja tähti* tarina

KOIVU JA TÄHTI

Kauan sitten oli Suomessa suuri hätä.

Oli sota; kaupunkeja, ja taloja paloi, ja ihmisiä kuoli.

Perheitä hajosi, ja lapsia vietiin Ruotsiin.

Kun rauha viimein tuli ja ihmiset palasivat kotiin,
kaipasivat he kuolleita omaisiaan.

Tämän pitkän sodan aikana oli kaksi pientä sisarusta, poika ja tyttö,
viety kauas vieraalle maalle, jossa he olivat hyvien ihmisten hoidossa.
Vuodet vierivät, ja sisarukset kasvoivat, mutta vaikka heillä oli kaikkea riittävästi,
he eivät voineet unohtaa isäänsä, äitiänsä ja synnyinmaatansa.

Kun he kuulivat, että Suomessa oli rauha, pyysivät he lupaa lähteä kotiin.

Heidän hoitajansa naurahtivat ja sanoivat:

”Kotiinkö? Tiedättekö kuinka pitkä matka sinne on?”

”Ei se mitään”, vastasivat lapset, ”tärkeintä on päästä kotiin”.

”Kuka teille osoittaa tien sinne?” ”Jumala”, sanoi poika.

”Lisäksi muistan, että vanhempieni talon pihassa suuri koivu,
jossa kauniit linnut laulavat aamunkoitteella.”

”Ja minä muistan”, sanoi tyttö, ”että tähti iltasella kimaltelee koivun yläpuolella.”

”Lapsi-raukat”, sanoivat hoitajat ja kielsivät lapsia ajattelemasta koko asiaa.

Mutta lapset eivät voineet olla ajattelematta, koska he kaipasivat kotimaahansa.

Eräänä kuutamoyönä veli kysyi sisareltaan: ”Nukutko?”

”En voi nukkua”, sisar vastasi, ”ajattelen kotiamme.”

”Minä myös”, sanoi veli, ”tule, lähdetään.

Minusta tuntuu, että Jumala sanoo sydämessäni: Menkää kotiin!

Ja mitä Jumala sanoo, se ei voi olla syntiä.”

”Niin”, sanoi sisar, ja he lähtivät hiljaa matkalle.

Hetken kuluttua sisar sanoi: ”Tiedätkö veljeni, minä pelkään,
ettemme löydä tietä kotiin, ja että pedot, ja rosvot tekevät meille pahaa.”

Veli vakuutti: ”Jumala on meitä varjeleva.

”Niin”, sanoi sisar, ”Jumala lähettää enkelinsä kulkemaan rinnallamme.”

He riensivät nyt ilomielin eteenpäin ja heille ei tapahtunut mitään pahaa.

Eräänä päivänä he saapuivat tienristeykseen,

eivätkä tienneet, kumpaa tietä kulkea.

Silloin viserteli vasemman tien varrella kaksi pientä lintua.

”Tule”, sanoi veli; ”tuo on oikea tie, koska linnut visertävät siellä.”

”Niin”, sanoi sisar, ”Jumalan enkelit ovat linnun muodossa johdattamassa meidät kotiin.”

He kulkivat eteenpäin, ja linnut lensivät oksalta oksalle heidän edellensä ja lapset seurasivat niitä.

Lapset söivät metsän hedelmiä, joivat lähteitten kirkasta vettä

ja lepäsivät yönsä pehmeillä sammalilla.

Ihmeekseen he huomasivat, että mihin he menivät, he aina saivat ruokaa ja aina illalla he löysivät paikan nukkua.

Viimein tyttö alkoi uupua ja sanoi veljelleen:

”Milloin voimme alkaa etsiä koivuamme?”

Veli vastasi: ”Sitten, kun ympärillämme kuulemme

ihmisten puhuvan sitä kieltä, jota isämme ja äitimme puhuivat.”

Taas he kulkivat pitkän matkan, ja kesä alkoi muuttua syksyksi.

Myös maisemat, joita he kulkivat, alkoivat muuttua toisenlaisiksi.

Kerran he olivat kulkeneet koko päivän levähtämättä ja olivat hyvin väsyksissä.

Illalla he saapuivat yksinäiseen taloon,

jonka pihalla oli pieni lapsi nauriita kuorimassa.

”Etkö antaisi meille yhtä naurista?” kysyi poika.

”Tulkaa tupaan”, sanoi lapsi, ”siellä antaa äiti teille ruokaa.”

Silloin taputti poika innokkaasti käsiänsä, itkien ilosta.

”Miksi olet niin iloissasi, veljeni?” kysyi sisar.

”Enkö iloitsisi?” vastasi veli, ”tämä lapsi puhuu isämme ja äitimme kieltä.

Nyt saamme ruveta etsimään koivua ja tähteä.”

He menivät tupaan ja talon väki kysyi lapsilta, mistä he tulivat.

Poika vastasi: ”Tulemme vieraalta maalta ja haemme kotiamme, mutta meillä ei ole muuta merkkiä kuin pihalla kasvava koivu, jossa linnut laulavat auringon noustessa ja jonka lehvien lomitse kirkas tähti iltasella tuikkii.”

”Lapsi-parat”, sanoi väki surkutellen.

”Maailmassa kasvaa monta tuhatta koivua, ja taivaalla loistaa tuhansittain tähtiä.

Kuinka olisi mahdollistakaan, että löytäisitte juuri ne, joita etsitte?”

Lapset sanoivat: ”Kyllä Jumala meitä johdattaa.”

”Suomi on suuri”, sanoivat tuvan asukkaat.

”Mutta Jumala on vielä suurempi”, vastasi poika.

Lapset kiittivät talon väkeä ja läksivät jälleen matkalle.

Nyt heidän ei tarvinnut syödä ja nukkua metsissä, vaan he kulkivat talosta taloon.

Mutta koivua ja tähteä he eivät löytäneet.

Viimein he tulivat eräänä iltana yksinäiseen taloon.

Oli helluntai-ilta toukokuun lopulla.

Pihalle tullessaan he näkivät siinä suuren koivun, jonka pienten lehtien lävitse loisti iltatähti.

Ainoastaan tämä tähti, joka on suurin ja kirkkain, näkyi taivaankannella.

”Tuossa on meidän koivumme!” huudahti poika.

”Tuolla on meidän tähtemme!” sanoi tyttö.

He kiittivät Jumalaa ja itkivät ilosta.

”Tässä on kaksi pientä ristiä koivun juurella, mitähän ne tarkoittavat?” mietti poika.

”Minä pelkään mennä tupaan”, sanoi tyttö,

”mitäpä, jos isä ja äiti eivät olekaan elossa tai eivät enää tunne meitä!”

”Kuunnellaan ensin oven luona”, sanoi poika.

Tuvassa istuivat mies ja vaimo, ja lapset kuulivat miehen sanovan:

”Nyt on helluntai, jona Jumala lähetti lohduttajan murheellisille sydämille, mutta meille ei tule lohdutusta. Kaikki neljä lastamme ovat poissa: kaksi lepää koivun luona, kaksi vietiin Ruotsiin, josta he eivät koskaan palaa.”

Vaimo sanoi: ”Jumala voi antaa meillekin lapsemme jälleen, jos Hän sen hyväksi näkee.”

Mies sanoi: ”Niin suurta Herran siunausta emme ole ansainneet, että saisimme rakkaat lapsemme takaisin.”

Hänen vielä puhuessaan, avautui ovi, ja tupaan astuivat poika ja tyttö, jotka sanoivat tulleensa kaukaa ja pyysivät leipäpalasta.

”Tulkaa lähemmäksi, lapset”, sanoi mies.

”Noin suuret olisivat meidänkin lapsemme, jos he vielä eläisivät.”

”Kaksi niin ihanaa lasta!” sanoi vaimo.

”Noin kauniit olisivat meidänkin lapsemme, jos eläisivät.”

Ja molemmat vanhemmat itkivät katkerasti.

Lapset riensivät kyynelsilmin isän ja äidin kaulaan sanoen:

”Ettekö tunne meitä? Me olemme teidän rakkaat lapsenne, ja Jumala on ihmeellisesti johdattanut meidät takaisin teidän luoksenne vieraasta maasta.”

”Jotakin hyvää minä jo aavistin tapahtuvan”, sanoi äiti onnellisena,

”kun kaksi outoa lintua tänään lauloi niin iloisesti koivussa”.

”Ne minä kyllä tunnen”, sanoi tyttö, ”ne ovat kaksi enkeliä linnun muodossa, jotka ovat lentäneet koko matkan ohjaten kulkuamme, ja nyt ne iloitsevat meidän kanssamme, kun olemme löytäneet kotiin.”

”Tule vielä kerran tervehtimään koivua ja tähteä!” sanoi poika.

”Katsos, koivun juuressa lepäävät pienet siskomme.”

”Nytpä tiedän”, sanoi tyttö.

”Enkelit linnun muodossa olivat meidän pienet siskomme.

Jumala oli lähettänyt heidät suojelemaan meitä.”

”Rakkaat lapset”, sanoi isä,

”ihmisen elämä maailmassa on vaellusta iäistä päämäärää kohti.

Vaeltakaa edelleenkin Jumala sydämessä.

Enkelien ohjatessa kuljitte oikein.

Te etsitte koivua, se merkitsi isänmaatanne.

Te etsitte tähteä, se merkitsi iäistä elämää.

Olkoon se valonanne koko elämänne ajan!”

Lapset ja äiti ristivät kätensä ja sanoivat: ”Aamen.”

Liite 3: *Koivu ja tähti* tarinan glossit

Huom.

OS = Osoitus

HLÖ = Henkilöviittoma

x = Monikon ilmaus

KOIVU TÄHTI

AIKAISEMMIN SUOMI SUURI HÄTÄ.

SOTA KAUPUNKI TALO PALAA IHMINEN KUOLLA.

PERHE EROTTAA LAPSIX MATKUSTAA RUOTSI.

RAUHA VIIMEINEN TULLA IHMINEN PALATA KOTI

KAIVATA HE KUOLLA OMAINEN.

TÄMÄ PITKÄ SOTA AIKA KAKSI PIENI SISARUSX POIKA TYTTÖ

MATKUSTAA KAUAS OUTO MAA OS HE HYVÄ IHMINEN HOITAA.

VUOSI VIERIÄ SISARUSX KASVAA VAIKKA HE KAIKKI RIITTÄVÄ

HE EI-VOIDA UNOHTAA ISÄ ÄITI SYNTYÄ MAA.

HE KUULLA SUOMI RAUHA PYYTÄÄ HE LUPA MENNÄ KOTI.

HE HOITAA HLÖX NAURAA SANOA KOTI.

TIETÄÄ TE KUINKA PITKÄ MATKA OS.

EI-SE-MITÄÄN VASTATA LAPSIX TÄRKEÄ SISÄÄN KOTI.

KUKA TE OHJATA TIE OS. JUMALA SANOA POIKA.

LISÄKSI MINÄ MUISTAA VANHEMMAT TALO PIHA KASVAA ISO KOIVU

OS KAUNIS LINTU VISERTÄÄ AAMU.

MINÄ MUISTAA SANOA TYTTÖ TÄHTI ILTA KIRKAS KOIVU OS.

LAPSIX SÄÄLIÄ SANOA HOITAA HLÖX

KIELTÄÄ LAPSIX AJATELLA KOKONAINEN ASIA.

LAPSIX EI-VOIDA LOPETTA AJATELLA KOSKA HE KAIVATA KOTI MAA.

YKSI KUU YÖ VELI KYSYÄ SISAR NUKKUA SINÄ.

MINÄ EI-VOIDA NUKKUA SISAR VASTATA MINÄ AJATELLA KOTI.

MINÄ SAMA SANOA VELI TULLA ME LÄHTEÄ.

MINÄ TUNTUA JUMALA SANOA SYDÄN MENNÄ KOTI.
MITÄ JUMALA SANOA OS EI-VOI SYNTIÄ.
KYLLÄ SANOA SISAR HE LÄHTEÄ HILJAA KÄVELLÄ.
HETKI MYÖHEMMIN SISAR SANOA.
TIETÄÄ VELI MINÄ PELÄTÄ ME EI LÖYDÄ TIE KOTI
PETO ROSVO TEHDÄ ME PAHA.
VELI VAKUUTTA JUMALA ME VARJELLA.
KYLLÄ SANOA SISAR JUMALA LÄHETTÄÄ ENKELI KÄVELLÄ VIERELLÄ.

HE KÄVELLÄ NYT ILOINEN AJATUS JATKAA
HE EI TAPAHTUA EI-MITÄÄN PAHA.
YKSI PÄIVÄ HE TULLA TIENRISTEYS HE MIETTIÄ KUMPI TIE KÄVELLÄ.
TAPAHTUA VISERTÄÄ VASEN TIE VIERESSÄ KAKSI PIENI LINTU.
TULLA SANOA VELI OS OIKEA TIE SYY LINTU VISERTÄÄ OS.
KYLLÄ SANOA SISAR JUMALA ENKELI LINTU MUOTO JOHTAA ME KOTI.
HE KULKEA JATKAA LINTU LENTÄÄ OKSA OKSA HE EDELLE
LAPSIx SEURATA NE.
LAPSIx SYÖDÄ METSÄ HEDELMÄ JUODA LÄHDE KIRKAS VESI
LEVÄTÄ YÖ PEHMEÄ KASVI.
IHME HE HUOMATA MIKÄ MENNÄ HE MENNÄ HE AINA SAADA RUOKAA
AINA ILLALLA HE LÖYTÄÄ ALUE NUKKUA.

VIIMEINEN TYTTÖ ALKAA VÄSYÄ SANOA VELI
MILLOIN ME VOIDA ALKAA ETSIÄ KOIVU.
VELI VASTATA MYÖHEMMIN YMPÄRILLÄ KUULLA
IHMINENx PUHUA SAMA KIELI ISÄ ÄITI PUHUA.
TAAS HE KULKEA PITKÄ MATKA KESÄ ALKAA MUUTTUA SYKSY.
MYÖS ALUE NE KULKEA ALKAA MUUTTUA ERI.

YKSI HE KULKEA KOKO-PÄIVÄ LEPO TYHJÄ PALJON VÄSYÄ.
ILTA HE TULLA YKSINÄINEN TALO OS PIHA PIENI NAURIS KUORIA.
EI SINÄ ANTA ME YKSI NAURIS KYSYÄ POIKA.
TE TULLA MÖKKI SANOA LAPSI OS ANTAÄ ÄITI TE RUOKA.
NYT TAPUTTAA POIKA INNOKAS KÄSI KÄSI ITKEÄ ILO.
SY Y SINÄ ILOINEN VELI KYSYÄ SISAR.

EI ILO VASTATA VELI OS LAPSI PUHUA ISÄ ÄITI KIELI.
 NYT VOIDA ALKAA ETSIÄ KOIVU TÄHTI.

HE SISÄÄN TUPA TUPA IHMINENx KYSYÄ LAPSIX MIKÄ TULLA HE TULLA.
 POIKA VASTATA ME TULLA OUTO MAA ME ETSIÄ KOTIA
 ME EI-OLE MUU MERKKIÄ PIHA KASVAA KOIVU
 OS LINNUT VISERTÄÄ AURINKO NOUSEE
 OS LEHTI LÄPI KIRKAS TÄHTI ILTA KIRKAS.
 LAPSIX SÄÄLIÄ SANOI IHMINENx SURULLINEN.
 MAAILMA KASVAA MONTA KOIVU TAIVAS KIRKAS MONTA TÄHTIX.
 KUINKA OLISI MAHDOLLINEN TE LÖYTÄÄ JUURI NE ETSIÄ.
 LAPSIX SANOA KYLLÄ JUMALA ME OHJATA.
 SUOMI SUURI SANOA TUPA ASUA HLÖx.
 JUMALA VIELÄ SUUREMPI VASTATA POIKA.
 LAPSET KIITTÄÄ TALO IHMINENx LÄHTEÄ TAAS MATKA.
 NYT HE EI-TARVITA SYÖDÄ NUKKUA METSÄ
 HE KULKEA TALO TALO SISÄÄN.
 KOIVU TÄHTI HE EI LÖYTÄÄ.

VIIMEINEN HE TULLA YKSI ILTA YKSINÄINEN TALO.
 HELLUNTAI ILTA TOUKOKUU LOPPUA.
 PIHALLE TULLA HE NÄHDÄ OS SUURI KOIVU
 OS PIENI LEHTI LÄPI KIMALTAA ILTA TÄHTI.
 AINOA OS TÄHTI OS SUURI ENSIMMÄINEN
 KIRKAS ENSIMMÄINEN NÄHDÄ TAIVAS.
 OS ME KOIVU HUUTAA POIKA.
 OS ME TÄHTI SANOA TYTTÖ.
 HE KIITTÄÄ JUMALA ITKEÄ ILO.
 OS KAKSI PIENI RISTI KOIVU LÄHELLÄ
 MITÄ OS TARKOITTA MIIETTIÄ POIKA.
 MINÄ PELÄTÄ SISÄÄN TUPA SANOA TYTTÖ.
 MITÄ JOS ISÄ ÄITI EI-OLE ELÄÄ TAI HE EI-TUNTEA ME.
 KUUNNELLA ENSIN OVI LÄHELLÄ SANOA POIKA.

TUVASSA ISTUA MIES VAIMO LAPSET KUULLA MIES SANOA

NYT HELLUNTAI AIKAISEMMIN JUMALA LÄHETTÄÄ LOHDUTTA HÖ
MURHE SYDÄN HE. ME EI TULLA LOHDUTTA.

KAIKKI NELJÄ LAPSIX HÄVITÄ.

KAKSI LEVÄTÄ KOIVU LÄHELLÄ.

KAKSI MATKUSTAA RUOTSI OS EI-KOSKAAN PALATA.

VAIMO SANOVA JUMALA VOIDA ANTA MEILLE LAPSIX TAAS
JOS HÄN HYVÄ NÄHDÄ.

MIES SANOVA OS SUURI HERRA SIUNAUS ME EI-OLE ANSAITA
ME SAADA RAKKAAT LAPSIX PALATA.

HÄN VIELÄ PUHUA AVATA OVI TUPA TULLA POIKA TYTTÖ

HE SANOVA TULLA KAUKAA PYYTÄÄ LEIPÄ PALA.

TULLA LÄHELLÄ LAPSIX SANOVA MIES.

SAMA KASVAA ME LAPSIX JOS VIELÄ ELÄÄ.

KAKSI IHANA LAPSIX SANOVA VAIMO SAMA KAUNIS ME LAPSIX ELÄÄ.

KUMPIKIN VANHEMMAT ITKEÄ SURULLINEN.

LAPSIX JUOSTA ITKEÄ ISÄ ÄITI HALATA SANOVA.

TE EI-TIEDÄ ME. TE RAKAS LAPSIX.

JUMALA IHME JOHTAA ME UUELLEEN TE SISÄÄN VIERAS MAA.

MITÄ HYVÄ MINÄ AJATELLA TAPAHTUA SANOVA ÄITI ILOINEN

SY KAKSI IHME LINTU TÄNÄÄN VISERTÄÄ ILOINEN KOIVU.

NE MINÄ KYLLÄ TIETÄÄ SANOVA TYTTÖ.

NE KAKSI ENKELI LINTU MUOTO

HE LENTÄÄ KOKONAINEN MATKA OHJATA KÄVELLÄ

NYT NE ILOINEN ME KANSSA ME LÖYTÄÄ KOTI.

TULLA VIELÄ KERRAN TERVEHTIÄ KOIVU TÄHTI SANOVA VELI.

NÄHDÄ KOIVU LÄHELLÄ LEVÄTÄ PIENI SISKOX.

NYT MINÄ TIETÄÄ SANOVA TYTTÖ.

ENKELIT LINTU MUOTO ME PIENI SISKOX.

JUMALA LÄHETTÄÄ HE SUOJELLA ME.

RAKAS LAPSIX SANOVA ISÄ.

IHMINE ELÄÄ MAAILMASSA KÄVELLÄ IKUINEN PÄÄMÄÄRÄ KOHTI.

KULKEA JATKAA JUMALA SYDÄN .

ENKELI OHJAA TE KÄVELLÄ OIKEIN.

TE ETSIÄ KOIVU OS TARKOITTAÄ ISÄ MAA.
TE ETSIÄ TÄHTI OS TARKOITTAÄ IKUINEN ELÄÄ.
OS VALOISA KOKONAINEN ELÄMÄ AIKA.
LAPSIÄ ÄITI RISTIÄ-KÄDET SANOÄ AAMEN.